

KORTISOOL SÜLJES

Lühend	Sal-Cort morning Sal-Cort night
Mõiste	Kortisool on neerupealiste kooses vastusena hüpopüüüdist vabanevale kortikotropiini (ACTH) stimulatsioonile sünteesitav glükokortikoidhormoon. Kortisooli sisaldus veres ja samuti ka süljes on ACTH ööpäevarütmi tõttu suure ööpäevase varieeruvusega (hommikul umbes kaks korda suurem kui südaööl). Cushingi sündroomi korral kortisooli ööpäevane rütm häirub. Kuna ööl on vereproovi andmine keeruline, kasutatakse ööpäevarütmi hindamiseks kortisooli määramist süljest. Süljest määratava kortisooli kontsentratsioon on proportsionaalne vaba ehk bioloogiliselt aktiivse kortisooli sisaldusega veres. Süljeerituse muutused ei mõjuta analüüsitulemust.
Näidustused	▪ Kahtlus Cushingi sündroomile või hüperkortisolismile ▪ Kortisooli sekretsiooni ööpäevase rütmi hindamine
Patsiendi ettevalmistus	Hommikune proov koguda enne hambapesu ja söömist. Muul ajal peab söömisest, joomisest, suitsetamisest, närimiskummi närimisest olema möödas vähemalt 30 minutit. Hambaravist peab olema möödas vähemalt 2 päeva.
Proovivõtu vahendid	Süljekatsuti kortisooli määramiseks (Salivette, sinine kork) Küsida laborist.
Proovi võtmine	Eemaldada katsutilt kork, võtta katsutist tampoon NB! katsuti plastikosi mitte eemaldada Mäluda tampooni õrnalt suus 1-2 minutit, panna tagasi katsutisse ning sulgeda katsuti korgiga. Katsutile kirjutada patsiendi nimi, proovi kogumise kuupäev ja kellaaeg.
Materjali säilivus ja transport	20...25 °C 24 h, 2...8 °C 4 päeva, -20 °C 1 aasta
Teostamise aeg ja koht	Argipäeviti, kliinilise keemia labor, Ravi 18
Mõõtmismeetod	Elektrokemoluminestsents
Referentsvahemikud	Hommikul kl 6-10: <24,1 nmol/L Ööl kl 23.30-00.30: <11,3 nmol/L
Tõlgendus	▪ Kortisooli öine kõrge väärtus on Cushingi sündroomi varaseks tunnuseks Segavad tegurid: ▪ Verine proovimaterjal ei sobi analüüsimiseks ▪ Rasedus, rasestumisvastased vahendid ja östrogeeniravi põhjustavad tavalisest kõrgemaid kortisoolitasemeid ▪ 21-hüdroksülaasi puudulikkus ▪ Ravi prednisolooni, 6-α-metüülprednisolooni või prednisooniga ▪ Biotiin >5 mg päevas. Patsiendid, kes tarvitavad suures annuses biotiini, peaks koguma proovi vähemalt 8 tundi peale viimast biotiini manustamist. ▪ Tugev stress – nt. kirurgiline operatsioon, trauma jm rasked üldseisundid
Hinnakirja koodid	66707
Kirjandus	1. Hofmann W, Aufenanger J, Hoffmann G (2016) Laboratory Diagnostic Pathways: 67-79

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

	2. Meetodi infoleht Roche Elecsys Cortisol II 2025-01
	3. Salivette Hygienic saliva collection for diagnostics and monitoring, Sarstedt
Koostaja	Piret Kedars